

27 ianuarie 2020 Nr. 04-3/45
La Nr. din

Doamnei Liliana IACONI
Secretar general al Guvernului
Cancelaria de Stat al Republicii Moldova
cancelaria@gov.md

OPINIE

asupra proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”

Potrivit art. 16 din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014, una dintre atribuțiile Avocatului Poporului este contribuirea la perfecționarea legislației în domeniul drepturilor și libertăților omului.

În acest scop, Avocatul Poporului prezintă subiecților cu drept de inițiativă legislativă propuneri și recomandări de perfecționare a legislației în vederea eliminării cauzelor și condițiilor care creează premise pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului, emite opinii asupra proiectelor de acte normative care vizează drepturile și libertățile omului, emite opinii asupra compatibilității legislației naționale cu instrumentele juridice internaționale în domeniul drepturilor și libertăților omului.

În acest caz concret, conducându-mă de prevederile Legii nr 52/2016, prezint Opinia asupra proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, elaborat de Cancelaria de Stat și plasat pentru consultări publice pe site-ul <https://particip.gov.md>.

De la bun început declar că salut și susțin inițiativa elaborării unui document de politici publice pentru adaptarea la nivel național și implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă și apreciez eforturile de integrare a principiilor abordării bazate pe drepturile omului în acest document de politici publice, centrate pe oameni – titularii de drepturi.

Totodată, urmare a analizei proiectului propus spre consultări publice consider important de a veni cu unele sugestii pentru a îmbunătăți documentul respectiv din perspectiva integrării principiilor Abordării Bazate pe Drepturile Omului (ABDO).

Pentru a aduce claritate în cadrul documentului de politici, propun definirea unor noțiuni care să fie utilizate în context:

grup vulnerabil violărilor de drepturile omului – grup de persoane, care datorită contextului social, economic și politic specific sunt predispuse discriminării, marginalizării și excluderii datorită factorilor cum ar fi: etnia, genul, vârsta, dizabilitatea, zona de reședință, statutul economic și/sau legal, statutul de sănătate, grup ocupațional, statut socio-cultural și alți factori similari.

grup subreprezentat – un grup de persoane, care deține un procentaj mai scăzut de reprezentare într-un anumit segment social, economic sau politic în comparație cu reprezentativitatea acestora raportată la populația generală.

În acest context, s-ar impune revizuirea prevederilor referitoare la minorității, astfel încât să se specifice minorități etnolingvistice, religioase, fără a fi scoase în evidență doar anumite etnii (evrei) sau religioase (musulmani).

Pentru implementarea cu succes a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă este important de a efectua și o analiză a interconexiunilor dintre obiectivele stabilite și asigurarea unui echilibru între acestea prin stabilirea de compromisuri. *Spre exemplu*, pentru realizarea priorității orientate pe dezvoltarea economiei durabile va fi necesară identificarea de compromisuri întru realizarea priorității orientate pe mediul ambiant sănătos.

În acest sens, la tabelul 2. **"Impactul scenariilor de politici asupra unor ținte ale obiectivelor de dezvoltare durabilă selectate și asupra unor indicatori suplimentari pentru anul 2030"** - recomand după cuvântul *"inovațiilor"*, de completat cu sintagma *"inofensive pentru populație"*, iar la acțiunea *"Acoperirea cu servicii 4G și 5G a populației, %"* - sugerez preventiv de analizat dacă acoperirea activă a populației cu astfel de servicii nu produc efecte adverse asupra mediului înconjurător și asupra sănătății oamenilor.

La obiectivul 1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice, la acțiuni prioritare – se propune de prevăzut acțiuni de protecție a maternității la locul de muncă (crearea condițiilor pentru alăptare, etc.).

La obiectivul 4. Garantarea educației de calitate pentru toți și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții, în lista grupurilor vulnerabile - recomand de inclus *"copiii orfani*, iar sintagma *"copii a căror părinți sunt plecați peste hotare"* de substituit cu sintagma *"copii aflați în situații de risc"*.

La obiectivul 5. Asigurarea dreptului fundamental la cea mai bună sănătate fizică și mintală - de prevăzut acțiuni cu privire la reglementarea malpraxisului medical și remediilor pentru pacienți.

De asemenea, propun de transferat acțiunea *"Avansarea modelului social al dizabilității"* de la acest obiectiv la **obiectivul 6. Un sistem de protecție socială solid și incluziv**.

La Obiectivul 6, în lista grupurilor vulnerabile – recomand de inclus *"copii cu dizabilități și copii aflați în situații de risc"*.

La compartimentul *"Situația curentă"* – propun dezvoltarea cu date statistice privind coraportul dintre prestațiile sociale (alocații sociale, pensia

minimă) la minimul de existență stabilit. Este de menționat, că în cadrul evaluării Republicii Moldova¹, Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale a recomandat statului să sporească semnificativ nivelul cheltuielilor sociale publice, cât și la nivel local, pentru a asigura realizarea progresivă a drepturilor economice, sociale și culturale, în special în ceea ce privește asigurarea socială.

Totodată, Comitetul a constatat că există o lipsă de garanție în ceea ce privește continuitatea prestațiilor de asigurări sociale, fapt ce determină căderea mai multor persoane în afara sistemului de protecție socială.

În acest context, Comitetul a reiterat recomandările sale anterioare ca pensiile să fie majorate la un nivel care să asigure un trai decent și, să atingă nivelul minim de subzistență. De asemenea, a recomandat ca statul să examineze condițiile programelor de asigurare socială, să consolideze coordonarea între diferite programe de asigurări sociale și să raționalizeze procesul de acordare a prestațiilor de asigurări sociale pentru a garanta continuitatea prestațiilor sociale.

Respectiv în tabelul, Indicatori de monitorizare și evaluare - recomand de inclus indicatorul ”*Coraportul dintre pensia minimă și minimul de existență, %*”.

De asemenea, consider important de a ține cont și de observațiile Comitetului European pentru Drepturi Sociale care a punctat, în temeiul art.12 §1 al Cartei Sociale Europene, că nivelul venitului care înlocuiește salariul ar trebui să fie fixat proporțional venitului precedent și niciodată să nu coboare sub pragul sărăciei.² Comitetul punctează că pentru a fi în conformitate cu art.12 (1) al Cartei Sociale Europene³, sistemul de securitate socială trebuie să acopere necesitățile majorității populației, în special în caz de boală, **maternitate**, pensionare ș.a.

Întru dezvoltarea **scenariului 2: Buna guvernare**, dar și a **obiectivului 8, considerăm oportun ca Asigurarea unei guvernări eficiente și incluzive și a supremației legii**, să conțină un accent sporit pe esența Bunei Guvernări, care presupune elaborarea politicilor publice și desfășurarea actului de guvernare, reieșind din necesitățile populației.

La compartimentul ”Situția curentă” din obiectivul 8 – propun de specificat principiile⁴ și caracteristicile⁵ Bunei Guvernări. Consider important să se regăsească în acest document caracteristicile⁶ de bază ale Bunei Guvernări, precum: participarea, statul de drept, transparența, receptivitatea, orientarea consensuală, echitatea, efectivitatea și eficiența, responsabilitatea, planificarea strategică. Este important de specificat că politicile publice, potrivit conceptului

¹Observațiile finale ale Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale, 6 octombrie 2017

² P.26 from Conclusions European Social Charter European Committee of Social Rights 2017, Republic of Moldova, ‘Health, social security and social protection’ January 2018;

³ ”În vederea exercitării efective a dreptului la securitate socială, părțile se angajează:

1) să stabilească sau să mențină un regim de securitate socială;...”

⁴Conferința a 15-a a ministerelor europene responsabile de guvernarea locală și regională (Valencia, Spania 15-16 octombrie 2007);

⁵<https://www.gdrc.org/u-gov/g-attributes.html>;

⁶<https://www.gdrc.org/u-gov/g-attributes.html>;

Bunei Guvernări nu trebuie să depindă de preferințele curentelor politice sau de situația financiară de moment, dar de necesitățile populației. În funcție de necesitățile reale existente se efectuează planificările de scurtă și de lungă durată a acțiunilor și respectiv alocarea în timp a mijloacelor necesare.

La obiectivul 9. Promovarea unei societăți pașnice, sigure și incluzive, în lista grupurilor vulnerabile - propun substituirea sintagmei "*Copiii ai căror părinți migrează și copiii aflați în stradă*" cu sintagma "*Copii aflați în situații de risc*".

La acțiuni - de prevăzut "*acțiuni privind combaterea violenței cibernetice împotriva femeilor și copiilor*".

La obiectivul 10. Asigurarea dreptului fundamental la un mediu sănătos și sigur" - propun includerea unor acțiuni de stocare și gestionare corectă a deșeurilor (crearea condițiilor de sortare și reciclarea deșeurilor) și de dezvoltare a culturii populației (persoane fizice și juridice) în vederea respectării ecologiei mediului ambiant.

În prezent, absența unui sistem de reciclare și valorificare a deșeurilor se resimte tot mai mult, din cauza creșterii cantității și diversității acestora. Mai mult, faptul că societatea nu este educată să protejeze mediul, dezvoltarea urbanistică și industrială a localităților, duce la producerea a tot mai multe deșuri. Problemele de mediu sunt urgente și trebuie abordate de întreaga comunitate, iar educația relativă la mediu (sau educația ecologică) va genera plus valoare în rândul cetățenilor. Această nouă educație nu ar trebui privită ca dimensiune izolată, ci din perspectiva efectului de viitor, deoarece principalul scop al educației relative la mediu este formarea conștiinței și conduitei ecologice, care începe în familie, se continuă în școală, în universitate, și prin formele instruirii continue, permanente. Îmbogățirea culturii ecologice ar trebui să devină o preocupare de importanță majoră pentru Republica Moldova

De menționat, în acest context, că Avocatul Poporului în raportul special "*Protecția sănătății publice și a mediului prin gestionarea eficientă a deșeurilor în Republica Moldova*" a punctat că colectarea, sortarea și gestionarea deșeurilor reprezintă una dintre problemele importante ale mediului cu care se confruntă Republica Moldova.⁷

Prin urmare, la grupurile vulnerabile - propun de inclus "*persoanele care locuiesc în preajma poligoanelor de depozitare a deșeurilor*", iar acțiunile prioritare cu următoarele:

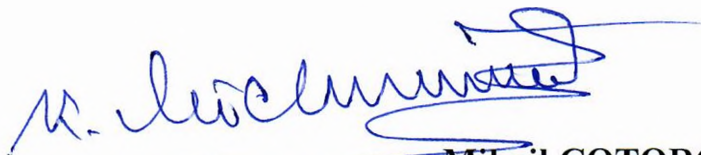
- elaborarea mecanismului de implementare a politicii de sortare a deșeurilor pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- crearea unui sistem transparent de reciclare a deșeurilor biologice, sintetice și chimice;

⁷Raport Special al Avocatului Poporului protecția sănătății publice și a mediului prin gestionarea eficientă a deșeurilor în Republica Moldova (studiu de caz), <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/01/1Raport-deșuri-Bubuieci-modificatCM-1-1.pdf>.

- elaborarea unui mecanism de monitorizare a modului de respectare a normelor ecologice de către agenții economici, de prevenire și de combatere a infracțiunilor ecologice, precum și dezvoltarea culturii populației în domeniul ocrotirii mediului înconjurător ș.a.

În contextul recomandărilor sus menționate, având în vedere faptul că statul este obligat să asigure fiecărui om, în mod absolut și necondiționat, dreptul la oportunități garantate pentru viață cu demnitate, Avocatul Poporului își exprimă disponibilitatea de a contribui la îmbunătățirea proiectelor actelor normative, precum și la perfecționarea legislației în vigoare prin toate mijloacele legale disponibile.

Cu respect,

Mihail COTOROBAI,
Avocatul Poporului

ex: S. Rusu
E. Draghici